

Doakotasuna eta mailegutza

Iazko irailean PSEk Eusko Legebiltzarrean proposatu eta Hezkuntza Sailak indarrean jartzea agindu zuenez geroztik, hainbat eta hainbat lerro idatzi dira testuliburuaren mailegu bidezko doakotasuna indarrean jartzeko proposamenaz. Eztabaida publiko honetan orain arte ikusitakoogatik, ez dirudi doakotasuna bermatu beharko lukeen mailegutza sistemak testuliburugintzaren sektoreko kideen aldekotasunik sortu duenik. Argitaletxeek, liburu-dendariak, euskal curriculumaren egitasmoan inplikaturik daudenek... liburuaren sektorearentzako arrisku larritzat jo dute proposamen horren onarpena.

Testuliburuaren doakotasunaren eta mailegutza inguruko eztabaidan sakondu asmoz, proposamen horren eragina zuzenean jasoko luketenengana jo dugu iritzi eske. Honako auziak planteatu dizkiegu: doakotasuna bai ala ez; doakotasuna gauzatzeko formula edo sistemen balorazioa; mailegutza sistemak liburuaren sektoreari eta euskal curriculumaren garapenari ekarriko lizkiekeen onura eta kalteen inguruko gogoeta.

Galdeketa hau bidali diegunen artean daude testuliburu egileak, editoreak, liburu-dendariak, ikastetxeak, guraso el-

karteak... eta baita Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Saila bera ere. Azkenean, zazpi lagunen erantzunak jaso ditugu guztira. Kristau Eskolak, erantzuteko asmoa adierazi arren, ezin izan du epearen barnean erakundearen iritzia eman.

Ondoren iritzi-emaileei egin dizkiegun hiru galderak aurkezten ditugu:

1. Ikasmaterialen doakotasuna proposatzen al duzu, ala ez. Zergatik?

2. Doakotasuna gauzatzeko mekanismo edo formula desberdinak aipatzen dira: mailegutza, txeke-liburua, beka, errenta aitoreneko kitapena, edo besterik. Zein formula hobesten duzu, eta zergatik?

3. Mailegutzak zein kalte edo onura dakarzkioke zure sektoreari? Eta liburuaren sektoreari? Eta euskal curriculumaren garapenari?

JUAN JOSE AGIRREZABALA

Ikastetxeen zuzendaria.
Hezkuntza Saila (EJ)

Jakin aldizkariak ikasmaterialen doakotasunari eskaini nahi dion alea dela-eta hainbat sektoreri luzatutako galderetan oinarriturik, zenbait hausnarketa eta erreflexio egin beharrean aurkitzen gara. Hezkuntza Saila 2006ko martxo bukaera aldean Eusko Legebiltzarrean aurkeztu beharreko proposamena lantzen ari da une honetan, Eusko Legebiltzarrak hala eskaturik. Artikulu honetan, beraz, testuliburuaren doakotasunaz eta bereziki mailegutzaz zein errealitate dugun ikusiko dugu.

Testuliburuaren egoera autonomia erkidegoetan

Bi errealitate orokor dago Estatuko autonomia erkidegoetan:

1. Testuliburuak osorik edo zati batean finantzatzen dituzten erkidegoak.
2. Testuliburuak ikasle jakin batzuentzako diru-laguntza eta beken bidez finantzatzen dituzten erkidegoak.

Lehen egoerari dagokionez, honako autonomia erkidego hauek aurki ditzakegu: Gaztela-Mantxa, Andaluzia, Errioxa, Galizia, Katalunia, Kantabria, Aragoi.

- *Gaztela-Mantxa*

Testuliburuaren doakotasuna arian-arian ezarri zuen lehen erkidegoa izan zen. Egun, Lehen Hezkuntzara eta DBHra hedatzen da diru-laguntza. 2000-01 ikasturtean abiatu zen ekimena, DBHko lehen ziklotik hasita. Hona hemen finantzake-

ta-sistema: ikastetxeek erabakitzen dute zer testuliburu erosi, trukatzeko txartela ematen dute liburuak erosteko, eta liburu-dendek ikastetxeei entregatzen dizkiete fakturak; ikastetxeek, bere aldetik, dirua jasotzen dute Hezkuntza Kontseilaritzatik. Liburuak ikastetxearenak dira, eta lau urtez erabiltzen dira.

- *Andaluzia*

Badago Nahitaezko Irakaskuntzan (Lehen Hezkuntzan eta Bigarren Hezkuntzan) doakotasuna arian-arian ezartzeko politika bat.

Araua: Kontseilaritzaren Agindua, 2005eko apirilaren 27koa (BOJA, 2005-05-13), funts publikoekin eutsitako ikastetxeetan nahitaezko irakaskuntzak egiten dituzten ikasleentzako testuliburuaren doakotasun-programa arautzen duena.

Lehen Hezkuntzako lehen zikloko ikasle guztiei eragiten die ikasturte honetan.

Ezaugarriak:

- Ikasleek doan dituzte, maileguan, ikastetxeak aukeratutako testuliburuak.
- Zuzendariak gurasoei liburu-txekeak eman eta gurasoek eurek aukeratutako liburu-dendetan trukatzeko dituzte.
- Administrazioa da liburu horien jabe. Ikasturtearen amaieran jasotzen dira, eta beste ikasle batzuek erabil ditzakete hurrengo ikasturtean.
- Liburuak hondatu edo galduz gero, familiek ordezkatu edo berriak jarri behar dituzte.
- Lau ikasturtez behin berritzen dira liburuak, Lehen Hezkuntzako lehen zikloari dagozkionak salbu, ikasturtero berritzen dira eta.

Liburu-txekea ematen zaio familiari, eta familiak liburuak nahi duen liburu-dendan erosteko erabiltzen du.

- *Errioxa*

DBH guztiko doakotasuna ordaintzen du. Familiek liburuak erosi eta dagokien dirua ordaintzen zaie gero, ikaste-

txeen bitartez. Ikasturtearen amaieran, liburuak itzuli egiten dira eta lau urtez erabiltzen. Lehen Hezkuntzan, aurreko ikasturtean, 90na euro ordaindu zitzaizkien lehen kurtsoko haur guztiei. Aurten, Lehen Hezkuntzako bigarren kurtsoko ikasleek ere eska ditzakete laguntzak.

- *Galizia*

Ikasturte honetan, Erkidegoko Administrazioak bere gain hartuko du Lehen Hezkuntzako etapako liburuoen doakotasuna. Mailegu-sistema erabiliko da eta, beraz, erabili ondoren, ikastetxean utzi behar dira liburuak, beste ikasle batzuek ere berriz erabili ditzaten. Aurreko ikasturteetan, Lehen Hezkuntzako seigarren mailako ikasleek ere jaso zuten materiala maileguan, baita DBHko bigarren mailakoek ere, saio gisa.

- *Katalunia*

Kooperazio-programa bat dute abiarazi berria, testuliburuoen berrerabilpena bultzatzeko nahitaezko irakaskuntza ematen duten eta funts publikoekin eutsita dauden ikastetxeetan (Ebazpena, EDC/1434/2005, maiatzaren 9koa. DOGC 2005-05-13).

Ikastetxeei ematen zaizkien laguntzak dira, nahi dituzten liburuak eros ditzaten (autonomia baitute ziklo jakin batzuk aukeratzeko, edo alor jakin batzuk, eta abar), gero berriz ere erabili ahal izateko.

Ikastetxeek, programarako aukeratzen badituzte, 1.875 euroko dotazioa jasotzen dute Lehen Hezkuntzan baimendutako lerro bakoitzeko, eta 3.000 euro DBHn baimendutako lerro bakoitzeko.

- *Kantabria*

Lehen Hezkuntzako 1. eta 2. mailetan dago ezarrita doakotasuna. Hurrengo ikasturteetan doakotasuna arian-arian ezartzeko asmoa dute. Familiek liburuak erosten dituzte, 100 euro baino gehiago ordaindu gabe, eta ordainagiriak ikastetxeei ematen dizkiete, Administrazioak finantza di-

tzan. Arazoak izan dira ikastetxeetako zuzendaritzekin, kudeaketa hori eurei ez dagokiela uste baitute.

- *Aragoi*

Doakotasuna maileguaren bidez gauzatzen da, eta Lehen Hezkuntza osoan eta DBHko lehen kurtsuan dago ezarrita. Ikasturte honetan DBHko bigarren kurtsora ere zabalduko da. Beste autonomia-erkidegokoen antzekoa da prozedura.

Gainerako erkidegoetan (Nafarroa, Madril, Balearrak, Kanariak, Valentzia...) ez da planteatu testuliburuaren doakotasuna arian-arian ezartzea. Hainbat egoera dago, baina bada elementu komun bat: gizarte-egoera ahulentzako diru-laguntzak eta bekak. Horra:

- *Balearrak*

Ez dago ezer berezirik, liburuatarako laguntza-deialdia salbu.

- *Madril*

Ez dago liburuaren doakotasun-politika unibertsalik.

Badute liburuaren mailegurako programa kudeatzeko prozedura bat, ikasle hauek hartzen dituen: egoera sozioekonomiko ahulean daudenak, gizarte-garantiakoak eta Hezkuntza Bereziko ikastetxe publikoetan eskolatutakoak (1888/2004 Agindua, maiatzaren 21ekoa. BOCM 2004-06-08).

- *Nafarroa*

Ez dago doakotasun-politika unibertsalik. Sailburuak berak, ikasturtearen hasieran, Eskola Kontseiluaren bilera batean adierazi omen zuenez, ez ei dago euren lehentasunen artean.

Testuliburuaren egoera Europan

Europako Herrialde askotan ematen da mailegutza bidezko doakotasuna. Hona hemen horietako adibideak: Norve-

gia, Islandia, Suedia, Danimarka, Herbehereak (Lehen Hezkuntza), Ingalaterra, Frantzia, Italia, Alemaniako Land bazuk, Grezia... Gehientsuenetan derrigorrezko hezkuntza orokorreko testuliburuak finantzatzen dira, mailegutza delarik harturiko neurririk zabalena.

EAEko egoera

Gaur egunera arte, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak bekak ematen ditu, eskola-materialerako laguntza barne, senideen gutzitiko kopuruaren eta diru-sarreraren arabera (senide 1: gehienez, 10.624 €; 2: 18.160; 3: 24.641; 4: 29.419; 5: 32.717; 6: 35.295; 7: 37.835; 8: 40.375...). 2004-05 ikasturtean, Sail honek 8.871.600 € erabili zituen, 86.008 ikaslerentzat; hau da, bai ikastetxe publikoetan bai itunpeko pribatuetan eskolatuta dauden 3 urtetik 18 urtera bitarteko ikasle guztien %25,25. Hona eskola-materialerako laguntzen zenbatekoa: 71 € Haur Hezkuntzarako (2. zikloa), 112 Lehen Hezkuntzarako eta Hezkuntza Berezirako, 207 € goi mailako heziketa zikloetarako, eta 131 € Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzarako eta gainerako irakaskuntza-mailetarako.

Era berean, Hezkuntza Saila proposamen bat prestatzen ari da martxoan Eusko Legebiltzarreko Hezkuntza eta Kultura Batzordeari aurkezteko, ondokoak bateratzeko bide emango duena: funts publikoekin eutsitako ikastetxeetan nahitaezko irakaskuntzan ari diren ikasleen eskola-materialaren finantzaketa, eta balioetan hezteak, kultura-ondasun den liburuaren mailegu eta zaintzaren praktika errespetatuz.¶

JUAN CARLOS ALONSO

EHIGE

Irakaskuntzaren munduan eztabaida historikoa da egun Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren eskuetan aurkitzen dena. Hark erabaki beharko du Euskal Parlamentuaren aginduarekin zer egiten duen, eta behar denean doakotasun hori nola gauzatzen den erabaki.

Eztabaida esparru ekonomikora eramateko ahaleginak ikusten ari gara, eta horrekin ez gaude batere ados, aspektu hori, ekonomikoa, erakusten duen alderik ahulena baita.

Lehenengo eta behin gogoratu behar dugu gure irakaskuntza sistema publikoa unibertsal eta doakoa planteatzen dela, gizarte honek hezkuntza instituzioa haren oinarritzko zutabea izan behar duela erabaki baitu. Bada, unibertsaltasunari dagokionez %100 ia lorturik dagoenean, eskolak hiritarren erosteko ahalmenean gizarte desberdintasunak errepikatzen jarraitzen du.

Familia batzuei seme-alabek erabiltzen dituzten eskola materialen erosketak eragindako gastuei aurre egiteko nahikotasun ekonomikoa suposatzen zaien bitartean, besteei laguntza publikoak —bekak— eskatzera behartzen zaie. Gertaera hau, berez, bidegabekoa iruditzen zaigu, Euskal Eskola Publikoaren helburuetako bat ezberdintasun guztiak —ekonomikoak barne— gaintitzea izan behar duelako, lukeelako.

Guztiok dakigunez, Arabako Foru Aldundiak eta Gasteizko Udalak urte batzuetatik hona testuliburuak erosteko diru laguntza sistema publiko bat ezarri dute. Programa honetan egiten den planteamendu askorekin ez gaude ados,

baina momentu honetan ezin gara eztabaida horretan sartu, instituzio horietan ematen ari den neurriak mesede nori egiten dion eztabaida aipatu baizik, hainbat ahots altxatu baitira laguntzak emateko irizpide gisa errenta erabiltzea eskatuz benetako justizia soziala eman dadin.

Gure ustez argudio hori tranpa bat baino ez da eta kutsu paternalista nabaritzen zaio, guk justizia hori zerga-betebeharrei aurre egiteko garaian planteatzea proposatzen baitugu. Zoritxarrez gaur egungo diskurtsoa bestelakoa da: zerga zuzenak jaitsi eta berdintasun soziala zeharkakoetan, familien egunerokotasunean eragin gehien dutenak hain zuzen ere.

Mundu osoan ematen ari den zergen presioa jaisteko joera hori zerbitzu publiko gutxiago izatera edo erabiltzen ditugunean doako prestazio gutxiago izatera eramango gaitu —garamatza—, beste garai batzuetan aldarrikatzen zen elkartasun printzipioarekin apurtuz. Hortik eskola txekaren proposamena, ikuspuntu askotatik bidegabeba, baina erakar-garritasun handia aurkezten duena hainbat instituzio eta hezkuntza alorreko eragilerentzat. Hainbat dira adibideak: medikamentuak, ordaindu beharreko errepide publikoak, egungo beharrei aurre egiteko osasun sistema publikoaren ezintasuna medikuntza pribaturantz bideratuz, gero eta murriztuagoak dauden gizarte zerbitzuak, pentsio planak, eta abar.

Baina alda dezagun esparrua, testuliburu berrerabilpenak zenbait produkzio sektoretan, editorialean hain zuzen, izango duen eraginaz mintzatzen direnei erantzuna eman nahian.

Alde batetik sektore honetatik kritika ugari jaurtitzen ari dira erabilitako testuliburu berrerabilpenak eragin ditzakeen ondorio larrien inguruan. Gure aldetik ez dugu inor diskurtsoaren bidez konbentzitu nahi; horren ordez, halako neurriak abiatzen urte asko daramatzaten ikastetxeen esperientzia ezagutzeko gonbita luzatuko dugu. Hor ditugu Samaniego Ikastetxea eta Toki Eder Ikastola Gasteizen, eta Ara-

bako ikastetxe batzuetan burututako Liburtxo kanpaina. Esperientzia horietatik jasotako emaitzak hezkuntza mailan kokatzen ditugu eta ez ekonomikoan, eta ziurta dezakegu heziketaren kalitate eta emaitzetan ez dutela jaitsierarik suposatu.

Baina joan gaitezen harago. XXI. mendean ikasketarako oinarrizko material lagungarria liburuak izan behar duela pentsatzea errealitatearen eta egiaztatutako egitateen aurka joatea da. Informazioaren Teknologia ekonomia, produktio, osasun, gizarte eta bestelako esparruetan nagusitzen ari dira. Eta hezkuntzarena ezin da atzean gelditu, are gehiago, lehentasunezko esparrua izan beharko luke, besteren artean, gure gizartean ematen ari den arraila digitala apurtzeko.

Aldaketa horiek bestelako sektore produktiboen azalera tzea suposatzen dute, gure gizartean ohikoa den fenomeno. Adibidez, harrigarria litzateke idazteko makinak produzitzen zituztenek ordenagailu eta inprimagailuen erabileraren aurka agertu izan balira. Ez ziren aurka jarri, lanabes berri haiek produzitzen hasi ziren.

Bukatu baino lehen, eztabaida honetan kontuan hartzen ez diren aspektu batzuk aipatu nahi ditugu. Hauen artean, hainbat irakaslek ikasketarako material lagungarriak dauzkaten ikasleen arabera moldatzeko egiten ari diren lana aitortu, hutsetik sortuz zein iturri ezberdinak erabiliz, horietako asko betiko testuliburuak izanik. Ez dira ugariak adibideak baina badira eta ezagutu nahi genituzke lortutako emaitzen gaineko balorazioa.

Baina, horrez gain, ikasleak haien materialen, haien liburuaren prestaketan inplikatzeko diren proiektuak ere ezagutu ahal izan ditugu. Prozedura horrek berez errazten du ikasketaren prozesua eta hainbat balio gehitzen dizkio: sormenaren garapena, talde lana, erantzukizuna, eta abar.

Hasierara bueltatuko gara. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak testuliburuaren doakotasuna euskal hezkuntza sistema publikoan errealitate bihurtu dadin beharrezko neurri eta baliabideak ezartzeko erantzukizuna du. Guk urteak daramatzagu doakotasun hori ekonomikoki jasangarriagoa eta hezi-

tzaileagoa izan dadin alternatibak lantzen: berrerabilpena, liburu digitala. Ziur beste asko daudela eta etorkizunean agertuko direla.

Gure aldetik prozesu honetan proposamenak eginez, gestioan edota emaitzak ebaluatuz parte hartzeko gertutasuna adieraztea baino ez zaigu gelditzen.¶

JUANKAR ARETXABALETA

Sortzen-ikasbatuaz elkarteko
lehendakaria

*Sortzen-ikasbatuaz eskola publiko euskaldunen elkartean, arreta handiz jarraitzen ari gara aspalditik eremu publikoan izandako aldarrikapen historiko honen inguruan azken boladan erakunde publiko, hezkuntza eragile zein euskal argitaletxeetatik mahai gainean jartzen ari diren jarrera ezberdinak, aurrerapausoak emateko asmoz. Beraz, une honetan *Jakin* aldizkariak eskaintzen digun tribuna baliatuz, hona hemen gai honi buruzko gure ikuspegi-proposamena:*

1 • Irakaskuntza publikotik testuliburuaren doakotasuna behin eta berriz mahairatu dugun gaia izan dela ezin dugu ahaztu. Irakaskuntza publikoak ikasle guztientzat aukera berdintasuna bultzatzen du eta material honek urtero dakarren gastuari aurre egitea zaila izaten da zenbait etxetan.

Beraz, puntu honen inguruan zerbait mugitzen hasteak poza eman digula ezin dugu ukatu. Hori bai, testuliburuak dakarten gastuaz gain, beste zenbait materialek sortutakoari irtenbidea bilatzea ere ez litzaiguke gaizki etorriko. Oso gutxi igo da ikastetxe eta ikastola publikoetara heltzen den urteroko diru kopurua; asko, ordea, bertan erabiltzen dugun materialaren kostua (ordenagailuen osagaiak, fotokopiagailua, inprimagailuen tintak...).

2 • Gaur egun ikastetxeetan erabiltzen diren metodologiek liburuaren erabilera desberdina eragiten dute: batzuetan testuliburua bilakatzen da ikasketa prozesuaren ardatz;

beste batzuetan, ordea, ez dira erabiltzen, edota gai batzuetan bakarrik; besteetan gaien garapenean lagungarri gisa besterik ez... Bestalde, badira gaiak liburuen erabilera bera baldintzatzen dutenak: matematikan, adibidez, garrantzitsua edo ezinbestekoa da liburua «zikintzea», ez beste arlo batzuetan, ordea.

Hau dela eta, formula bera ezin izango dugu aplikatu leku guztietan: liburua jarraitzen duten ikastetxeetan ezingo dute lau urtez ale berberekin jarraitu. Oso gutxi edo lagungarri gisa erabiltzen dutenetan berriz, lau edo urte gehiago egin ditzake liburu berberak ikasleen eskuetan.

Beraz, hartu beharreko erabakiak malgua izan beharko du eta ikastetxe bakoitzari utzi beharko dio bere hezkuntza egitasmoak esaten duenari erantzuna emango dion formularik egokiena aukeratzeko.

3. Oraingo honetan Eusko Jaurlaritzak proposatzen digun mailegu erak aldeko puntu asko dituela ezin ukatu. Alde batetik, haurrak liburuak, eta materiala orokorrean, zaintzeko ardura hartzea bultzatzen du. Bestalde, horrela saihestuko genuke etxeetan ikasturte bukaera guztietan egingen dugun «garbiketa», naturarekin begirune handiagoa gordez. Hasteko, beraz, ez zaigu ideia txarra iruditzen.

Zenbaiten iritzian, berriz, liburuak berrerabiltzeak ikasleen motibazioa jaitsi lezake, baina orain arteko esperientziak ez du hori baieztatzen. Bestetik, ikastetxeetan antolaketa arazoak sortuko omen lirerateke. Ezin dugu ahaztu, ordea, ikastetxeetan antolaketa maila altuagoa eskatzen duten bestelako lanak burutzen ditugula dagoeneko. Beraz, egin, egin daiteke, baina horretarako ere baliabide egokiak (batez ere giza baliabideak) beharko genituzke.

Bestalde, lehendik ere bizirauteko zailtasunak dituzten euskal argitaletxei mesederik ez diela ekarriko garbi dago. Gainera, testuliburuaren salmenta murrizteak berrikuntza eta egokitzapenerako zailtasun erantsia ekarriko luke, eta arazo horri heldu egin behar zaio, zalantzarik gabe.

Gure iritzian, jendarte osoak erantzun behar dio egoerari. Irtenbideak adostua, bateratua izan behar du. Edozein erabaki hartu aurretik, Eusko Jaurlaritza, hezkuntza eragileok eta argitaletxeek bildu egin beharko genuke adostasuna lortzeko asmoz. Eta ez testuliburuen inguruan bakarrik. Hasieran aipatu dugun bezala, ikastetxeetan erabiltzen dugun beste material guztiaren inguruan ere finantzabideak aurkitzea ezinbesteko jotzen dugu.

Azkenik, Euskal Curriculuma garatzen den heinean, ares-tian aipatu dugun berrikuntza eta egokitzapen beharra areagotu egingo dela argi dago.¶

JORGE GIMENEZ

Euskal Editoreen Elkarteko
lehendakaria

1 ● Izaera desberdineko balioen arteko lehia da galdera honek planteatzen duena. Alde batetik, hezkuntzarako eskubidearen unibertsaltasuna dugu, ezbairik gabe, gizarte aurreratuen lorpen handienetarikoen arteko bat; bestetik, diru baliabide asko eta gutxi dutenen arteko etena laburtzearen aldeko joera aski hedatua da gizarte horietan (Europako mendebaldean, bederen), eta ez dira gutxi familien errenta kopuruen alderantzizko bidean doazen neurri berdintzaileak (bekak, poltsak, kontribuzio eskala progresiboak, etab.).

Bada, gainera, testuliburuaren doakotasunaren kontu honetan eraginik duen beste zerbait: doan ematen denak ez omen du hartzailearen baitan zertasunik bereganatzen; baliogabearen sinonimo bilakatu omen zaigu doakoa. Horrela ohitu gara, behintzat, merkatu balioak hain era sakonean errotu zaizkigunez geroztik.

Konplexua da, beraz, bidegurutzea, eta ez dagokie, jakina, editoreei auzi hori beren irizpide propioen arabera soilik erabakitzea, beste inolako sektoreri ere ez dagokion bezala. Izan ere, gizarte osoaren muin-muineko ezaugarrien baitakoak dira kontu hauek, eta gizarte osoari dagokio, beraz, erabakitzea, eta adostasunaren bidez ahal dela.

Nolanahi ere, eta iritzia denez eskatzen zaidana, esan ditzadan nik auzi honetan kontuan hartzekoak uste ditudanak:

a) Derrigorrezko hezkuntzan, testuliburuaren doakotasun unibertsala hobesten dut gainerako balioen gainetik, neurri

horrek gizarte balio berezia eransten diolako testuliburuari, premiazko gaitzat hartzen baita.

b) Derrigorrezko hezkuntzatik gora (beti ere araututako ikasketetan, jakina), ikaslearen baliabideen araberrako laguntzak ezarri beharko lirake, bai testuliburuetarako, baita osagarritzat erabiltzen diren liburuetarako ere. Hona hemen, zalantza izpirik ere gabe, irakurzaletasuna eta liburuaren erabilera (fotokopien orde, adibidez) bultzatzeko guttiz eraginkorra izan daitekeen neurri bat.

c) Aldi berean, eta indar berberaz, etengabeko lan pedagogikoa egin beharko da, bai ikasle, bai guraso, bai irakasleen artean, liburuarekiko harremana hobetzearen alde, doakotasunaren pertzepzio jakin batek ekar litzakeen ondorio kaltegarriak saiheste aldera.

2. Testuliburuaren doakotasuna errenta aitortpenean txertatzeak nolabaiteko progresibitatea ezartzen du, eta aukera berdintasunaren aldekoagoa dirudi. Horretatik oso gertu ikusten dut beka sistema, familien errekurtsoen araberrakoa baldin bada.

Liburu-txekeak, berriz, eredu linealen berdinkeriaren arriskua du, nahiz eta, epe motzean, bera den doakotasunaren printzipioa agerian jartzen duen bidea, liburuaren erostearrekin batera gauzatzen baita laguntza.

Biderik txarrena, nolana ere, mailegua da, hurrengo galderan aipatuko ditudan bestelako kalteez gain, ikaslearentzat (ikaskuntzarentzat, beraz) kalte nabarmenak ere bada kartzalako: sistema honek mugatu egiten du, ezinbestez, testuliburuaren erabilera, eta erabat baztertzen du testua lantzeko hainbat estrategia.

Horrekin batera, testuliburuaren kalitatea pobretzea leharke maileguak, batez ere euskal testugintzari dagokionez. Izan ere, testulibururik ekoizten duten argitaletxeek inbertsio handiak gauzatu behar izaten dituzte testu horiek sortzeko ezinbestekoak diren lantaldeak sortzeko, eta hiruzpalau urteko zikloa behar izaten dute erabilitako diru baliabideak berres-

kuratzeko. Maileguak lau aldiz luzatuko luke ziklo hori, eta hori, jakina, eramanezina da argialetxe gehientzat (guztientzat ez bada), are eramanezinagoa euskal testurik ekoizten dutenentzat, azken hauen merkatuaren neurriarengatik.

Kalitate galera horren bide beretik letorke, gainera, kultur eta ideia aniztasunaren aurkako eraso. Azken batean, maileguak ekoizleen soiltze nabarmena lezarke, eta, soiltze horrekin batera, testugintzaren kultur ikuspegiaren uniformetzea.

3. Kalte besterik ez dakar maileguak liburugintzaren sektorearentzat, oro har, eta oso bereziki euskal liburugintzarentzat. Aurreko galderari erantzuterakoan aipatutakoaz gainera, hona hemen kalte nagusiak, luzeegia litzatekeen zerrenda batetik aukeratuak:

a) Liburugintzan diharduen kultur industria ahultzea: liburu salmentaren %60 baldin bada testuliburuari dagokiona, garbi dago nondik helduko zaion kaltea liburugintzaren sektoreari, eta oso bereziki berez ahulagoa den euskal liburugintzarenari. Eragin hori, bestalde, ez litzateke ekoizlearenean gauzatuko (ondoriorik lazarrienak bertan izango litzatekeen arren): liburuaren salmenta kate osoa kaltetuko luke maileguak, eta, horrekin batera, liburuaren presentzia urriagotuko luke era benetan bortitzean. Begien bistakoa da nolako gurpil zororako kondena den, liburuarentzat oro har eta euskal liburuarentzat bereziki, maileguaren bidea.

b) Euskal Autonomia Erkidegoko instituzioen ekimenez euskal gizartea aspaldian gauzatzen ari den hezkuntza eredu eta eduki propioen aldeko apustuarekin erabat kontraesankorra da maileguaren bidea. Izan ere, maileguak ukatu egingo dio euskal liburugintzaren sektoreari (bertako irakas-kuntzari, beraz) ikasmaterialak bertan landu, ekoiztu eta garatzeko aukera. Morrontza begien bistakoa litzateke: ikasmaterialen kultur, hizkuntz eta hezkuntza egokitasuna bigarren mailan geratuko da, euskararen eremuko baina askoz ere merkatu handiago batean ase beharko diren erren-tagarritasun irizpideen mesedetan.¶

IÑAKI LEKUONA

Gipuzkoako Ikastolen Elkarteko
zuzendaria

1. Aukeran ez nuke proposatuko; onartuko nuke onartu behar izango banu, baina ez besterik. Sozialki ez da justiziazko neurria, horren aplikazioa modu orokorrean planteatzen den bitartean. Izan ere, familien ekonomi maila oso desberdina baita, eta beharren arabera aplikatu beharko litzateke laguntza. Areago, horrelako beste neurri batzuk gizartean indarrean direla adierazteak ez du inolaz ere zuzenesten oraingo horren inplementazioa. Neurri erabat populista da, PSOEk aspaldidanik indarrean jarri nahi zue-na, bere ezker politika egiteko prestutasuna adierazteko erreferente garrantzitsuena izango balitz bezala.

2. Mailegutza kenduz, besteen arteko edozein, beti ere, modu ordenatuan eta egokian aplikatzen bada. Halere, gehiago ezagutu beharko nuke beste hiru alternatiben aplikazioak nondik nora joango liratekeen. Hirurak egokiak izan litezke baina, aldi berean, pikareska handia gauzatzeko zirrikituak dituzte. Baten baten alde agertzekotan, errenta aitropeneko formula proposatuko nuke, zuzen-kontrakoak saihesteko segurtasunik handiena ematen duelako, nire us-tez.

3. Hezkuntza munduan, eta ikastolen kolektiboan bertan, badago, egon, ikastetxe bat edo beste mailegutza bere ekimenez martxan duena. Mikro-esperientzia horien emaitza nahiko ona izan omen da gaurdaino. Baina maile-

gutza-esperientzia horiek, nagusiki, arrazoi batengatik abiarazi dira: arrazoi ekonomikoagatik, alegia. Liburuen mailegutza soilik aplikatuz jorratzen den sozializazio balioa oso maila apalean garatzen da, beste estrategia zehatz batzuk landuz lor litekeen balio beraren sakontasun mailaren aldean. Beraz, hori beharrean, beste alternatibaren bat martxan jarritz gero, ikastetxeek, oro har, mintzagai dugun auzia hobeto jaso eta gauzatuko luketelakoan nago.

Mailegutzaaren aplikazioak endredo handia ekar lezake ikastetxeentzat, beraz, hezkuntza sektorearentzat, kudeaketa osoa beraien baitan geratuko litzatekeelako. Bestalde, liburu-salmentaren murrizketa izugarria izango litzatekeenez, Euskal Herriko argitaletxeen iraupena oso kinka larrian geratuko litzateke eta, ondorioz, euskal kultura bera ere oso ahuldua, kanpoko argitaletxeen esku-hartzeak eraginda. Abantaila handia izanik ere garapen bidean dugun euskal curriculumaren planteamendua finkatzea edota teknologia berriak hezkuntzaren curriculumean garatzea, arrisku handia letorkiguke ikasmaterialak, bertan sortu ordez, itzulpen hutsak bihurtzeko. Euskal curriculumaren garapena ezinbestekoa dela sinisten duten alderdi politikoei neurri hau bultzatzea ez da inolaz ere ulergarria. Bestalde, gizarte-gastuen murrizketa liburuen bidez egitea ikaragarria iruditzen zait. Askotan aipatzen dugu gutxi direla gizarteak kulturaren egiten dituen gastuak; mailegutza neurriaren bidez are eta txikiagoa egin liteke. Haurrek eta, oro har, ikasleek liburua beren gauza propiotzat hartzea oso egokia da; eta behar denean bertan idaztea, osatzea, azpimarratzea, margotzea, e.a. oso interesgarria da ikasten ikasteko gaitasuna lantzeko... eta lortzeko bidean jartzeko. Mailegutza formula indarrean jar baldi jipoi galanta hartuko luke Euskal Herriko liburuaren sektoreak. Eta horretan parte hartzen duten eragile guztiek nekez iraugo dute denbora luzez beren ohi-ko lanbideetan. ¶

JESUS MARI OLAIZOLA «TXILIKU»

Idazlea eta testuliburu egilea

1 ● Iruditzen zait niri ez dagokidala, euskarazko ikas-materialgintzan aritzen den langilea naizen aldetik, ezer proposatzea, ez doakotasuna eta ez beste ezer ere. Iruditzen zait, baita ere, doakotasunaren eta antzeko jokaera «jatorren» eta populisten aldeko proposamenak eginez jarduten dutenak politiko jendeak izaten direla, «jatorrismo» horrekin jendearen oniritzia lortu nahiz, edo, besterik ez bada, horrelako portaerek boto gehiago ekarriko dizkietelakoan. Prentsak ere ez du inolako erreparorik izaten gaiari heldu eta urtero topiko berak alde batetik eta bestetik haizatzeko. Aldian behin hor agertuko zaizkigu kirolari ospetsu baten belauneko minen eta dendarien merkealditako jendearen eromenaren albisteen artean ikasle txikiaren motxilaren gehiegizko pisuak eta ikasturtearen hasieran liburutan eta ikasmaterialetan egin beharreko gastu gehiegizkoa.

Eta ni ez nago doakotasunaren aurka, kontuz!

Gobernuak gizarteari eskain diezaiokeen laguntza kultural guztiaren alde nago. Zenbat hobeago gure diruak kulturaren eta hezkuntzan jorratzen badira gastu militar eta antzekoetan baino: beti ere hobe liburuak tanketak baino...

Baina galderari, edo proposamenari, beste alderdi batetik heldu nahi nioke nik: justiziaren ikuspegitik eta gutxien duten jendeari laguntza eskaintzearen aldetik. Eta hauxe da egingo nukeen gogoeta: ez ote da bidezkoagoa benetan premia larrian dagoenari laguntzea *urbi et orbi* bedeinkazioak txiro eta aberatsi banatzea baino? Eta ez bakarrik liburuak

erosterakoan, baita beste hainbat gauzatan (edo zer gertatzen da, liburuak garestiak direla, baina futboleko egiteko oinetakoak ez?).

2. Badira erronka gustatzen zaien pertsonak, harro samarrean ibiltzea, besteetatik nabarmentzea, besteen aurrean eskuzabal agertzea; eta badira pertsona xuhurrak, zekenak, esku laburrekoak, eutsiak... Batzuk eta besteak ez dira bidelagun egokienak, baina benetan pertsona gogaikarriak harro zekenak dira, eskuzabalen itxura egin ondoren miserian ibiltzen direnak.

Eta ez dakit zergatik, baina iruditzen zait gure agintarien jokaera harro zekenarena izango dela doakotasunaren kontu honekin. Badirudi esaten ari direla «ikasmaterialen gastuak nire kontu», eta susmoak ditut erronka hutsa dela, hori esan ondoren eskua labur eta poltsikoa ahalik eta itxiena edukitzeko asmoa dutela.

«Gastuak nire kontu» esan ondoren hitza benetan betetzeko, gauzak behar bezala egiteko, bide bat errenta aitorpenaren kitapena erabiltzea da. Azken batean, gure diruak agintarien eskuetan jartzen baditugu (beste erremediorik ez badugu ere), agintari horiek ahalik eta hoberen banatuko dituztela uste dugulako da, ala ez? Eskuzabala izanik, liburuak erosteko txekeak ere eskain ditzakete, beste bide bat da.

Hain eskuzabala izan gabe, behar gehiena dutenentzat bakarrik izan daiteke liburuen txeke hori, edo laguntzako behar diren adina beka emanaz...

Harro zekenarena izango litzateke, ordea, mailegutza kontu hori. «Dena nire kontu» esanez dator mailegutza, hala dirudi, baina azkar baino lehen nabari da zikoizkeria. Bat, ikasleari ez zaio ikasmateriala liburu berriaren baldintzetan emango: ikasle bakoitzak ukiezina izango du erabiltzeko (ez oharrik, ez azpimarrarik, ez eskemarik...) eta (badakigu nolakoak diren umeak) zenbaitetan hondatzen hasitako liburua jaso beharko du berak zaindu duena baino askoz oke-

rrago zaindu duelako beste batek (esango digute liburuak zaintzen ikastea oso hezitzailea eta *formatiboa* dela, baina zuk uste duzu ikaslearen heziketari begira hartu dutela erabaki hori?). Bi, irakasleari lan gehiago eskatuko zaio, eta gelako antolaketa eta curriculumaren programazioaz gain, liburuen kudeaketa egin beharko du: urtearen hasieran banatu, urtean zehar zain ditzaten arduratu, urtearen amaieran bildu, sailkatu, hautatu, berritu... Hiru, ikastetxeari liburuen salerosketa eta banaketa etorriko zaie gainera: zenbat liburu, nola eskuratu, ekarri, banatu, sobratzen direnak itzuli...

Bitartean, gaur egun lan horiek egiten dituzten herriko liburu dendek nahiko arazo izango dituzte liburuetatik bizi ahal izateko baina, tira, kalte «kolateralak» dira horiek...

Ez dakit nondik nora joango den ikasmaterialen kontu hau, baina egingo nuke apustu harroxo zekenaren bidea hartuko dutela gure agintariek... eta benetan triste da!

3. Arrain handien eta arrain txikien kontua da hau. Arrain txikiari nahiko zaizkio bi izotzaldi hezurak gogortzeko, eta arrain handien hortzetan erortzeko. Eta gu, herri txikia garen aldetik, arrain txikiak gara. Herri txiki baten-tzako ikasmateriala euskaraz egitea lan gogorra da alde horretatik. Nahikoa dira bi izotzaldi eta gureak egin du. Gutxi gara, gutxi saltzen da, ezin zaio lanez, diruz, orduz, ekitez... egindako inbertsioari bueltarik eman epe laburrean. Mailegutzarekin liburuaren erabilera bikoiztu, hirukoiztu, lau-koiztu... egiten bada, bi erremedio daude ikasmateriala egiten jarraitzeko: euskaraz irakasteko liburuaren prezioa bikoiztu, hirukoiztu, lau-koiztu... edo etxe handiek egindako materiala itzuli: arrain handien hortzetan erori...

Euskal curriculumaren betiko utopia oraindik utopiago bihurtuko da horrela. Nondik atera horretarako behar diren ordu, lan eta diruak?

«Xuhurraren poltsak bi zulo» esan ohi du gure amak, eta egia dioela iruditzen zait. Ez al ditu bi zulo edukiko mailegutzaren poltsa zaratatsu eta haizez betetako horrek?

Dena dela, beti gorde dezakegu harro puntu hori, eta esan «Euskadin hezkuntza doakoa da»; oso ondo geratzen da hori gure agintarietako bat bisitan doanean, jo dezagun, Herbehereetara, edo Kataluniara bertara, zertara joan urrutiago. Han hizkuntzari beste pisu bat ematen diote, baina, tira... dotore dago esaldia... Beharbada gero ahaztu egingo zaigu ez garela gai izan geure curriculumuma osatzeko, edota osatuta izanik ere ez dugula garatzerik izan ezinezkoa zai-
gulako geure ikasmaterial propioa egiteko abenturan sartzea. Agian pittin bat lotsatuko gara hurrei mailegutzan uzten dizkiegun liburu horiek Madrilen eginak direla ikusten dugunean, baina ordurako, agian, ez zaigu gehiegi axolako Madrilen erabakitzea nolakoak garen, nolakoak izan behar dugun eta nolakoak izango garen euskaldunok.¶

KEPA TORREALDAI

Bizkaiko Liburu-denden Elkarteko
lehendakaria

Laster batean, Eusko Jaurlaritzak dagoeneko iragarrita duenaren ildotik, Hezkuntza Sailak proiektu bat aurkeztuko du hurrengo ikasturtetik aurrera «mailegutza» sistemaren bitartez testuliburuaren doakotasuna ezartzeko. Liburu-dendariok, testuinguru honetan, neurri horrek gure kulturarentzat izango dituen ondorioei buruzko gure iritzia jakinarazi nahi diogu euskal gizarteari.

1 ● Lehenik eta behin, liburu-dendariok testuliburuaren doakotasunaren alde gaude. Euskal familia guztien eskubidea da beren seme-alabek testuliburuak baldintza berberetan eduki ahal izatea, eta horrela ikasle guztientzako hezkuntza kalitate egokia bermatu ahal izatea. Xede hori lortzeko euskal administrazioak har ditzakeen neurri guztiak jotzen ditugu beharrezkotzat, baina liburuaren eta bere kultur eragileen sektorea ahuldu gabe. Liburu-dendariok, auzi horren aurrean, beti proposatu izan ditugu doakotasuna lortzeko hainbat eredu, beti ere testuliburuaren egungo egoeratik urruntzeko asmoz: deskontuen liberalizazioak sal-gune handien alde jokatzen du, eta hainbat eta hainbat liburu-denda ixtera behartzen ditu.

Liburu-dendariok, beraz, ez gaude testuliburuaren doakotasunaren aurka, baina ez gatoz bat inola ere euskal administrazioak ezarri nahi duen «mailegutza» ereduarekin. Izan ere, sistema hori ez da doakotasunean oinarritzen, eta gainera liburu-dendak egoera kritikora bultzatzen ditu.

2. Testuliburuaren doakotasunerako dauden formulen aukera zabalaren artean, liburu-dendariok liburu-txeke sistemen aldekoak gara. Alegia: liburu-txekea kopuru jakin bateko ordain-dokumentua litzateke, familiei ematen zaiena liburu-dendatan testuliburuak eskura ditzaten.

Sistema horrekin, familiak liburu-denden sarera datoz testuliburuak lortzera eta liburu-dendarekin harremanetan jartzen dira. Horrek, jakina, bezero gazteak eta etorkizuneko irakurleak atxikitzeke aukera irekitzen digu. Horrela, euskal kulturaren industria indartzen dugu, gu haren baitakoak garen heinean, gure liburu-dendatan gizarteari kultur aniztasuna eskainiz.

Gainera, sistema horren bitartez, ikaslea izango da liburuaren jabe, horrek dituen abantaila guztiakin, eta ez da liburuaren kultur balioa murriztuko.

3. Guztiok ados gaude liburu-denden sarea, kultura sustatuz eta herritarraren eta liburuaren arteko topagune bilakatuz, gure herriko kultur eragile nagusietakoa dela baieztatzerakoan.

Mailegutza sistemak hainbat eta hainbat herritar urrundu dituzte liburu-dendetatik, eta horrela denda horietako salmenten mailak nabarmen egingo du behera. Ondorioz, gure herrietako liburu-denda gehienek itxi egin beharko dute, kultur eta gizarte esparrua pobretuko da eta aldi berean salgune handiak irabazten aterako dira. Liburu-denden sarea ia guztiz desagertuko da, eta horrela liburuaren sektore osoan mailegutza sistemak eragingo duen krisia areagotu baino ez da egingo.

Zentzu horretan, mailegutza sistemak liburuaren sektorearen baitako gainerako eragileengan ere ondorio suntsigarriak izango dituela esan genezake. Argitaletxe eta banatzaileek dagoeneko talde argitaldari handien lehia pairatzen duten herri honetan, gure argitaletxeak ixtera behartuko dituzte neurri horrek. Gure gizartean eta kulturaren egoera horrek

izan ditzakeen ondorioek etorkizun kezkarria marrazten dute gure begien aurrean.

Euskal argitaletxeen egoera kritiko horrek euskal curriculumaren garapenari ere zuzenean eragingo dio. Euskal argitaletxeak ekonomiaren, pedagogiaren eta giza baliabideen ikuspegitik euskal curriculumaren ikasmaterial berriak sortzeko egiten ari diren inbertsioa nabarmen murriztuko da, konkurrentzia desagertuko da eta, jakina, curriculum material horien kalitatea zinez jaitsiko da. Euskal hezkuntzaren esparru osoak —guraso, irakasle zein ikasle— nozituko du galera hori. Horren guztiaren ondorioz, gure euskal argitaletxeen ikasmaterial horietatik ikuspuntu pedagogikoa desagertuko da, gure euskal hezkuntzaren errealitatea areago pobretuz.¶

[Xabier Eizagirrek euskaratua]